

DOI: [10.32702/2307-2156-2019.7.4](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2019.7.4)

УДК 351

*В. В. Євдокимов,
д. е. н., професор, Державний університет «Житомирська політехніка»
ORCID ID: 0000-0002-3577-081X*

ОСВІТНІЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*V. Ievdokymov,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Zhytomyr Polytechnic State University*

EDUCATIONAL MECHANISM OF FORMATION AND IMPLEMENTATION OF STATE POLICY IN THE FIELD OF LAW ENFORCEMENT

Система галузевої освіти правоохоронної системи завжди була і залишається специфічною сферою державного управління. Однак, в умовах реформування правоохоронної системи та власне системи освіти в Україні, сьогодні накопичилося багато невирішених питань. Зазначенні питання вкрай ускладнюють проведення реформ в правоохоронній сфері з одного боку, а за іншого унеможливають налагодження ефективної комунікації між системи освіти та правоохоронної діяльності, що відбивають на результативності як правоохоронних органів так і закладів освіти. Це дозволило сформулювати мету статті, яка полягає в дослідженні освітнього механізму формування та реалізації державної політики в сфері правоохоронної діяльності. В процесі дослідження залежність розвитку освітнього механізму формування та реалізації державної політики в сфері правоохоронної діяльності від сукупності факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. Слід відмітити, що складовими освітнього механізму в правоохоронній сфері є: первинна підготовка, підготовка в закладах вищої освіти цивільного та галузевого рівня, післядипломна підготовка. Зазначенні складові дозволили сформулювати єдиний ланцюг підготовки та перепідготовки правоохоронців. Також було систематизовано положення щодо підготовки правоохоронців в країнах Європи, слід відмітити, що в них існують різні підходи до організації підготовки та перепідготовки правоохоронців. В процесі дослідження було визначено основні складові, за якими має здійснюватися змістовна підготовка правоохоронців за спеціальністю 262 "Правоохоронна діяльність". В свою чергу було запропоновано освітні програми розробляти за наступними напрямками: за видами злочинів, за складовими правоохоронної діяльності, за сферами поширення.

The system of sectoral education of the law enforcement system has always been and remains a specific area of public administration. However, in the context of reforming the law enforcement system and the education system in Ukraine, many unresolved issues have accumulated today. These issues make it extremely difficult to carry out reforms in the law enforcement sphere on the one hand, and on the other hand make it impossible to establish effective communication between the education system and law enforcement activities, which affect the effectiveness of both law enforcement agencies and educational institutions. This allowed to form the purpose of the article, which is to study the educational mechanism of formation and implementation of state policy in the

field of law enforcement. In the process of research the dependence of the development of the educational mechanism of formation and implementation of the state policy in the field of law enforcement activity on the set of factors of internal and external environment. It should be noted that the components of the educational mechanism in the law enforcement sphere are: initial training, training in higher education institutions of civil and branch level, postgraduate training. These components allowed to form a single chain of training and retraining of law enforcement officers. Provisions on the training of law enforcement officers in European countries have also been systematized, and it should be noted that they have different approaches to the organization of training and retraining of law enforcement officers. In the course of the research, the main components were identified, according to which meaningful training of law enforcement officers in the specialty 262 "Law enforcement activity" should be carried out. In turn, it was proposed to develop educational programs in the following areas: by type of crime, by components of law enforcement, by area of distribution.

Ключові слова: державна політика в сфері правоохоронної діяльності, освітній механізм, освітня складова, правоохоронна діяльність, вища освіта, підготовка правоохоронців.

Key words: state policy in the field of law enforcement, educational mechanism, educational component, law enforcement, higher education, training of law enforcement officers.

Постановка проблеми. Підготовка кадрів є особливою складовою забезпечення процесів формування кадрового потенціалу будь-якої сфери державного управління, зокрема правоохоронної діяльності.

“Реформування українського суспільства, перехід до демократичних форм правління, поступова децентралізація державних функцій за умов політичної і соціально-економічної нестабільності, зростання кримінальної активності в країні та вияву в злочинності таких рис, як агресивність, цинізм і жорстокість, ставлять нагальне питання щодо високоякісної професійної підготовки кадрового корпусу правоохоронних органів” [5].

В цілому зазначене актуалізує науковий пошук шляхів розвитку системи освіти в контексті виконання правоохоронної функції держави.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний вклад в розвиток системи професійної освіти правоохоронної системи був здійснений вітчизняними та зарубіжними вченими: В. Авер'янова, М. Ануфрієва, О. Андрійко, С. Алексеева, Г. Атаманчука, А. Альохіна, О. Бандурки, В. Бесчастного, Д. Бахраха, Л. Білої, К. Бельського, С. Гусарова, І. Голосніченко, В. Горшеньова, І. Данильєва, Є. Додіна, С. Дубенко, М. Іншина, Д. Калаянова, Р. Калюжного, С. Ківалова, Л. Коваля, В. Коваленко, А. Комзюка, Я. Кондратьєва, О. Кононова, Ю. Козлова, В. Колпакова, В. Кравця, О. Крупчана, Б. Лазарева, В. Малиновського, Н. Матюхіної, В. Морозова, В. Манохіна, Т. Мотренка, Н. Нижника, О. Оболенського, В. Петкова, В. Плішкіна, В. Посмертного, О. Петришина, В. Попова, О. Рябченко, О. Синявської, Ю. Старілова, С. Студенікін, І. Совгіра, М. Студенікіна, І. Шопіної, Ю. Шемшученко, Л. Явича, О. Якуби, М. Якимчука, С. Ярмиша, С. Ярового та інші. Вченими надано вирішення багатьох проблем професійної підготовки кадрів для правоохоронних органів. Проте, динамічний розвиток суспільних відносин вимагає перегляду даного питання та формування нового підходу до освітнього механізму як інструменту методології формування та реалізації державної політики в сфері правоохоронної діяльності. Зокрема невирішеними залишаються питання властивостей освітнього механізму, структури підготовки та перепідготовки правоохоронних кадрів та розвитку концепції освіти в продовж життя.

Мета статті полягає в дослідженні освітнього механізму формування та реалізації державної політики в сфері правоохоронної діяльності.

Викладення основного матеріалу. Будь яка суспільна проблема не може вирішитися без забезпечення високої кваліфікованими кадрами. Відповідно реалізація правоохоронної функції держави потребує забезпечення постійної підготовки правоохоронних кадрів. “Реалії сьогодення дають підстави стверджувати про те, що нині вкрай актуальним є вирішення питання пошуку способів покращення діяльності правоохоронних органів і якості підготовки поліцейських нової генерації. Очевидним є те, що цей процес може бути успішним лише тоді, коли уся наукова спільнота долучиться до осмислення усіх проблем, які є в системі МВС України та напрацюють рекомендації їх діяльності. Констатовано, що вивчення зарубіжного досвіду сприятиме вирішенню таких важливих питань, як організація підготовки поліцейських, зміна вектора державного управління у сфері забезпечення правопорядку та законності, захисту прав і свобод людини та громадянина” [5, с. 16].

Особливо гостро питання освіти стоїть в умовах втрати Україною свого людського потенціалу через погіршення соціально-економічного стану на рівні безпеки в державі.

Освітній механізм формування та реалізації державної політики в сфері правоохоронної діяльності є особливо важливим із наступних причин:

- по-перше, система освіти є основним джерелом формування кадрового потенціалу правоохоронної системи держави А в свою чергу кадри є основою виконання правоохоронної функції держави. “Кадри – це

обличчя влади, особливий інструмент ефективного і послідового здійснення внутрішньої і зовнішньої політики держави. Від професійної компетентності та діловитості кадрів, їх прогресивних орієнтацій і моралі, активності, здорового прогнозування до самовдосконалення й службового зростання в значній мірі залежать динамізм та результати здійснюваних перетворень” [7];

- по-друге, від якості освіти правоохоронців залежить їх компетентність та ефективність виконання правоохоронних завдань, що визначається рівнем кадрового потенціалу. “Кадровий потенціал правоохоронних органів – це найважливіший компонент ефективної правоохоронної діяльності” [2];

- по-третє, правоохоронна сфера державного апарату є вкрай важливою та соціально-орієнтованою складовою забезпечення державної безпеки та громадського порядку, а отже правоохоронці мають володіти особливими компетенціями, які включають як правові так і економічні, спортивні, спеціальні, психологічні та інші аспекти;

- по-четверте, освітній механізм формування та реалізації державної політики в сфері правоохоронної діяльності включає в себе як підготовку кадрів для правоохоронних органів так і формування суспільної свідомості та профілактичні заходи щодо забезпечення громадського порядку та зниження рівня злочинності.

Особливістю розвитку освітнього механізму формування та реалізації державної політики в сфері правоохоронної діяльності, є його залежність від сукупності факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, зокрема:

- потреба в постійній трансформації системи підготовки кадрів для правоохоронної системи через залежність від реформ. Вітчизняний вчений Швец Д.В. за даного приводу зазначає, що “сучасний період розвитку нашої держави характеризується змінами у різних сферах життя, зокрема, масштабними перетвореннями, які відбуваються в системі Міністерства внутрішніх справ України. Метою реформування системи МВС є виховання “нових” поліцейських, діяльність яких спрямована на посилення захисту прав та свобод українських громадян, викорінення корупції в правоохоронних органах, підвищення авторитету поліцейських та рівня довіри з боку населення, гарантування громадського порядку та безпеки. Саме тому, особлива увага приділяється професійній підготовці поліцейських, як основних суб’єктів реалізації правоохоронної функції в державі” [9, 441]. Заросило В.О., Федченко О.С. з даного приводу вказують: “система професійної підготовки працівників правоохоронних органів розвивається під впливом тенденцій реформування правоохоронної сфери. Її створення пов’язано з появою спеціалізованих поліцейських органів на території України, що зумовлено зростанням рівня злочинності та необхідністю вдосконалення системи державного управління” [3].

- специфіка правоохоронної діяльності з позиції застосування сили та психологічного тиску визначає властивості системи освітньої підготовки правоохоронців. Бондаренко В.В. актуалізуючи проблеми професійної підготовки поліцейських наголошує, що “Службова діяльність працівників патрульної поліції відбувається в екстремальних умовах, за наявності низки несприятливих чинників, серед яких: постійне перебування в осередку конфліктних ситуацій, імовірності збройного нападу; необхідність миттєвого прийняття рішення щодо застосування виду поліцейського заходу, своєчасного переходу від превентивного заходу до заходу примусу й навпаки; підвищена втомлюваність, стресовість; постійне носіння важкого спорядження (бронежилет, зброя, спецзасоби тощо); низька рухова активність під час патрулювання в автомобілі, що негативно позначається на фізичному стані та загальному здоров’ї працівників” [1].

- від якості підготовки кадрів правоохоронної системи залежить рівень довіри населення як до конкретного правоохоронного органу так і держави в цілому. “Падіння виробництва, розшарування суспільства на класи, збільшення кількості безробітних та інші фактори завели наше суспільство у глухий кут, внаслідок чого різко загострилась криміногенна обстановка. Населення залякане замовними і безмотивованими вбивствами, організованими злочинними угрупованнями, контролем кримінальних структур усіх сфер нашого життя, корумпованими зв’язками частини працівників правоохоронних органів з злочинними елементами. За такого стану більшість постраждалих віддають перевагу тому, щоб зовсім не звертатись до органів внутрішніх справ і правосуддя, бо не вірять в їх ефективність, а також у те, що справедливість візьме верх. Вони побоюються, що у випадку звернення у правоохоронні органи їм стане ще гірше. Саме тому актуальним є питання підготовки кадрів з новим мисленням для системи правоохоронних органів, які не були б виховані на негативних пережитках, володіли новим світоглядом і не уникали боротьби з організованою злочинністю” [4];

- правоохоронна система має забезпечити виконання основного положення Конституції, а саме дотримання прав та свобод людини;

- трансформація суспільства призводить до появи нових викликів та загроз безпеці суспільних відносин (нові види злочинів, нові методи скоєння злочинів та інше), а відповідно правоохоронна система має миттєво реагувати та такі ризики, що не можливо без підготовленого кадрового складу. “Освіта і підготовка поліцейських є основою злагодженої системи внутрішньої безпеки. Злочини стають дедалі складнішими, а рівень загроз зростає, саме тому співробітники поліції, відповідальні за підтримання правопорядку, повинні бути відкритими до нових підходів. З іншого боку, поліцейська діяльність – це сфера, яка передбачає взаємодію з громадою, і роль поліції в демократичних суспільствах стає дедалі важливішою. Тісна взаємодія та встановлення зв’язків із громадянами, які належать до різних прошарків суспільства і мають різне етнічне походження, потребують соціальної та культурної грамотності поліцейського. Освічені й добре підготовлені поліцейські – більш пристосовані та готові до вирішення проблем, креативного мислення і демонстрації широти поглядів. Ефективність і професійні якості, що залежать від освіти/підготовки поліцейських, є особливо важливими для країн із перехідною економікою, які будують нові служби поліції та проводять реформи в правоохоронній сфері” [8].

Таким чином, зазначенні властивості визначають характерні риси освітнього механізму формування та реалізації державної політики в сфері правоохоронної діяльності. Важливого значення в сфері освіти сьогодні набуває концепція “Освіта в продовж життя”. Це обумовлено тим, що суспільні відносини постійно розвиваються. Це особливо важливо для правоохоронців з метою підвищення їх професійного рівня не зважаючи на вік.

“Навчання протягом життя має на увазі зростання інвестицій у людей і знання; набуття основних навичок, включаючи цифрову грамотність і розширення можливості для інноваційної, більш гнучкої форми навчання. Мета полягає в тому, щоб забезпечити людей будь-якого віку рівним і відкритим доступом до якісного навчання. Навчання протягом життя охоплює все цілеспрямоване навчання, формальне чи неформальне, з метою розширення знань, поліпшення навичок і компетентності. Рада Європи затвердила навчання протягом життя як один з основних компонентів європейської соціальної моделі. Таке навчання не обмежується лише сферою освіти; воно також є критичним чинником у сферах зайнятості й соціального забезпечення, економічного зростання і конкурентоспроможності. Європейська стратегія зайнятості (European employment strategy), погоджена 22 липня 2003 р., визначила керівні принципи політики розвитку навчання протягом життя. Ці керівні принципи закликають країни ЄС звернути увагу на дефіцит робочої сили з відповідними навичками і заохочують їх здійснювати всебічні стратегії навчання протягом життя, щоб озброїти громадян навичками, необхідними у сучасній економіці. Керівні принципи визначають необхідність збільшення інвестицій в людські ресурси, особливо через навчання дорослих підприємствами” [6]

Варто зазначити, що питання освіти в продовж життя в Країнах Європи піднімалося ще на початку XXI століття (табл. 1), проте Україні дана тема актуалізувалася лише в останні 5 років.

Таблиця 1.

Відсоток населення країн Європи, що продовжує навчання у віці 25-64 роки на початку XXI століття

Країна	Загалом		Чоловіки		Жінки	
	2003	2007	2003	2007	2003	2007
ЄС	8,5	9,7	7,9	8,8	9,1	10,6
Європейський регіон	6,5	8,4	6,4	8,0	6,6	8,8
Бельгія	7,0	7,2	7,0	7,0	6,9	7,4
Болгарія	1,3	1,3	1,1	1,4	1,4	1,3
Чехія	5,1	5,7	4,8	5,5	5,4	5,9
Данія	24,2	29,2	21,0	24,2	27,4	34,2
Німеччина	6,0	7,8	6,4	8,0	5,6	7,6
Естонія	6,7	7,0	5,0	4,6	8,2	9,3
Ірландія	5,9	7,6	5,1	6,2	6,8	9,0
Греція	2,6	2,1	2,6	2,2	2,7	2,1
Іспанія	4,7	10,4	4,3	9,3	5,1	11,5
Франція	7,1	7,4	7,0	7,0	7,2	7,9
Італія	4,5	6,2	4,2	5,9	4,8	6,6
Кіпр	7,9	8,4	7,1	8,1	8,5	8,6
Латвія	7,8	7,1	5,4	4,6	10,0	9,3
Литва	3,8	5,3	2,8	3,6	4,7	6,8
Люксембург	6,5	7,0	6,8	6,5	6,1	7,4
Угорщина	4,5	3,6	4,0	3,0	4,9	4,1
Мальта	4,2	6,0	4,7	6,4	3,6	5,7
Нідерланди	16,4	16,6	16,1	16,1	16,8	17,0
Австрія	8,6	12,8	8,6	11,6	8,6	14,0
Польща	4,4	5,1	3,9	4,7	4,9	5,5
Португалія	3,2	4,4	3,0	4,4	3,4	4,5
Румунія	1,1	1,3	1,1	1,2	1,2	1,4
Словенія	13,3	14,8	12,0	13,5	14,7	16,1
Словаччина	3,7	3,9	3,5	3,4	3,9	4,3
Фінляндія	22,4	23,4	18,6	19,4	26,2	27,5
Швеція	31,8	32,0	28,4	26,0	35,4	38,3
Велика Британія	27,2	26,6	22,7	22,0	30,9	31,2
Хорватія	1,8	2,9	1,8	3,1	1,9	2,8
Туреччина	1,2	1,5	1,7	1,8	0,7	1,2
Ісландія	24,7	22,5	25,3	21,7	24,0	23,4
Норвегія	17,1	18,0	16,2	17,1	18,0	18,9
Швейцарія	24,7	22,	25,3	21,7	24,0	23,4

В контексті зазначеного вважаємо, що освіта в продовж життя щодо формування правоохоронних органів є основою освітнього механізму формування та реалізації державної політики в сфері правоохоронної діяльності. Складовими освітнього механізму, що забезпечує виконання положень освіти в продовж життя в правоохоронній сфері є:

- первинна підготовка (підготовка поза межами закладів вищої освіти);
- підготовка в закладах вищої освіти цивільного та галузевого рівня;
- післядипломна підготовка.

Зазначенні складові формують єдиний ланцюг підготовки та перепідготовки правоохоронців (табл. 2).

Представленні напрями освітнього механізму формування та реалізації державної політики в сфері правоохоронної діяльності полягають у наступному:

1. Обґрунтовано вихідні положення освітнього механізму в частині визначеної мети (забезпечення процесів підготовки, перепідготовки, оновлення кадрів для правоохоронної системи держави за концепцією “Освіта в продовж життя” та формування освітньої траєкторії розвитку правоохоронної системи), сформованих завдань (формування кадрового резерву правоохоронної системи держави; підготовка та перепідготовка кадрів для правоохоронних органів; формування освітньої траєкторії розвитку правоохоронної системи; профілактика можливих професійних деформацій правоохоронців; забезпечення систематичного оновлення кадрового складу правоохоронних органів; забезпечення постійного удосконалення компетенції правоохоронців) та ідентифікованих принципів (професійності, системності, компетентності, обґрунтованості, комплексності, диференціації, безперервності, періодичності). Зазначене є основою формування організаційно-методологічних положень освітнього механізму та фактично формують вектори його розвитку в контексті підготовки та перепідготовки правоохоронців;

Таблиця 2.

Розвиток освітнього механізму формування та реалізації державної політики в сфері правоохоронної діяльності

ОСВІТНІЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ			
ВИХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ			
Мета – забезпечення процесів підготовки, перепідготовки, оновлення кадрів для правоохоронної системи держави за концепцією “Освіта в продовж життя” та формування освітньої траєкторії розвитку правоохоронної системи			
Завдання освітнього механізму			
1. Формування кадрового резерву правоохоронної системи держави	2. Підготовка та перепідготовка кадрів для правоохоронних органів	3. Формування освітньої траєкторії розвитку правоохоронної системи	
4. Профілактика можливих професійних деформацій правоохоронців	5. Забезпечення систематичного оновлення кадрового складу правоохоронних органів	6. Забезпечення постійного удосконалення компетенції правоохоронців	
Принципи освітнього механізму			
Професійності	Системності	Компетентності	Обґрунтованості
Комплексності	Диференціації	Безперервності	Періодичності
НАПРЯМИ ОСВІТНЬОГО МЕХАНІЗМУ			
Первинна підготовка	Підготовка в ЗВО	Післядипломна підготовка	
Спеціальна підготовка правоохоронців для набуття спеціальних знань, навичок та умінь, що дозволяють майбутньому правоохоронцю виконувати повноваження, які покладаються відповідним правоохоронним органом	Підготовка правоохоронців в профільних (відомчих) та цивільних закладах освіти за спеціальністю 262 “Правоохоронна діяльність” за різними освітніми програмами	Підготовка та перепідготовка правоохоронців для забезпечення безперервного навчання, самовдосконалення та підвищення кваліфікації	
Організація освітнього процесу			
1. Профорієнтаційна підготовка 2. Правоосвітня підготовка 3. Правовиховна підготовка 4. Фізична підготовка 5. Психологічна підготовка	1. Навчальні підготовка (семінари, лекції, тренінги, консультації, лабораторні, практичні) 2. Виховна підготовка 3. Практична підготовка (виробничі, навчальні, наукові практики або дуальні освіта) 4. Самостійна робота	1. Підвищення кваліфікації закладах вищої світи 2. Спеціальна фізична та вогнева підготовка 3. Обмін досвідом 4. Професійна мобільність 5. Обмін офіцерами із зарубіжними правоохоронними органами	

Суб'єкти реалізації			
Освітні центри при правоохоронних органах (наприклад: Державна установа “Житомирський навчальний центр підготовки поліцейських”)	Профільні (відомчі) (наприклад: Національна академія внутрішніх справ) та цивільні (наприклад: Державний університет “Житомирська політехніка”) заклади вищої освіти, що мають ліцензію за спеціальністю 262 “Правоохоронна діяльність”	Освітні центри, заклади вищої освіти, консалтингові компанії, тренінгові центри та інші організації, що здійснюють підвищення кваліфікації правоохоронців, або проводять тренінги за окремими темами, які дозволяють підвищити кваліфікацію правоохоронців	
СКЛАДОВІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ			
1. Спеціальні фахова підготовка	2. Правова підготовка	3. Психологічна підготовка	
4. Спеціальні фізична підготовка	5. Вогнева підготовка	6. Інші напрями підготовки (варіативна)	
Варіанти формування освітніх програм за спеціальністю 262 “Правоохоронна діяльність”			
1. За видами злочинів		2. За складовими правоохоронної діяльності	
Запобігання та протидії економічній злочинності	Запобігання та протидія кіберзлочинам	Управління правоохоронними органами	Оперативно-розшукова робота
Запобігання та протидія організованим злочинності	Запобігання та протидія транскордонній злочинності	Кримінальна розвідка	Профайлінг
Запобігання та протидія тероризму та його фінансуванню	Запобігання та протидія виробництву та поширенню наркотиків	Аналітична робота	Експертна робота
		Служба спеціального призначення	Інші напрями діяльності правоохоронного органу
3. За сферами поширення			
Запобігання та протидія корупції	Запобігання та протидія торгівлі людьми	Служба в державних правоохоронних органах	Служба в міжнародних поліцейських організаціях
Запобігання та протидія дискримінації	Запобігання та протидія іншим злочинам	Служба в приватних детективних організаціях	Служба в приватних компаніях в сфері безпеки

2. Встановлено, що основними напрямками реалізації освітнього механізму державної політики в сфері правоохоронної діяльності є: 1) первинна підготовка (спеціальна підготовка правоохоронців для набуття спеціальних знань, навичок та умінь, що дозволяють майбутньому правоохоронцю виконувати повноваження, які покладються відповідним правоохоронним органом); 2) підготовка в ЗВО (Підготовка правоохоронців в профільних (відомчих) та цивільних закладах освіти за спеціальністю 262 “Правоохоронна діяльність” за різними освітніми програмами); 3) післядипломна підготовка (Підготовка та перепідготовка правоохоронців для забезпечення безперервного навчання, самовдосконалення та підвищення кваліфікації). За кожним із напрямів формується комплекс організаційних положень та основних завдань щодо підготовки правоохоронців.

3. Суб’єкти реалізації освітнього механізму державної політики в сфері правоохоронної діяльності. Варто зазначити, що в кожній країні Європи та Європейського Союзу особливості щодо підготовки та перепідготовки правоохоронців. В таблиці 3 приставлено систематизовані положення щодо підготовки правоохоронців в країнах Європи.

Тобто, в країнах Європи та Європейського Союзу існують різні підходи до організації підготовки та перепідготовки правоохоронців. В Україні питання підготовки правоохоронців у вищій школі здійснюється цивільними та відомчих закладами вищої освіти в рамках спеціальності 262 “Правоохоронна діяльність” (табл. 3):

- серед цивільних закладів вищої освіти державної форми власності, які готують бакалаврів за спеціальністю 262 “Правоохоронна діяльність”, варто зазначити: ДВНЗ “Ужгородський національний університет”; Державний університет “Житомирська політехніка”; Західноукраїнський національний університет; Національний університет “Запорізька політехніка”; Національний університет “Чернігівська політехніка”; Університет митної справи та фінансів. Фінансування за вказаними освітніми програмами здійснюється лише за кошти юридичних та фізичних осіб;

- серед відомчих закладів вищої освіти підготовка за спеціальністю 262 “Правоохоронна діяльність” здійснюється в: Академія Державної Пенітенціарної служби; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ; Донецький державний університет внутрішніх справ; Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка; Львівський державний університет внутрішніх справ; Національна академія внутрішніх справ; Одеський державний університет внутрішніх справ; Університет державної фіскальної служби України; Харківський національний університет внутрішніх справ. Фінансування здійснюється за рахунок коштів державного бюджету розпорядником яких є відповідний суб’єкт формування та реалізації державної політики в сфері правоохоронної діяльності;

- за даною спеціальністю готують приватні заклад вищої освіти, які отримали ліцензію Міністерства освіти і науки України: Міжнародний гуманітарний університет; ПрАТ “Вищий навчальний заклад “Міжрегіональна академія управління персоналом”.

Таблиця 3.
Особливості підготовки правоохоронців в країнах Європейського Союзу

Естонія	Хорватія	Чорногорія	Нідерланди
1. Освітній навчальний заклад щодо підготовки правоохоронців			
Естонська академія наук безпеки	Поліцейська академія	Поліцейська академія	Поліцейська академія
2. Підпорядкування освітніх/навчальних закладів підготовки поліцейських			
Міністерство внутрішніх справ	Міністерство внутрішніх справ	Міністерство освіти	Міністерство внутрішніх справ
3. Фінансування навчальних закладів підготовки поліцейських			
Міністерство внутрішніх справ	Міністерство внутрішніх справ	Міністерство освіти	Міністерство внутрішніх справ
4. Програми вищої освіти, які пропонують			
<i>4.1. Вища професійна освіта</i>			
Вища професійна освіта в поліції та прикордонній службі (3 роки)			
<i>4.2. Бакалаврський рівень</i>			
	“Кримінальне розслідування” (3 роки)		
<i>4.3. Магістерський рівень</i>			
“Внутрішня безпека” (2 роки)	“Кримінальне розслідування” (3 роки)		
5. Програми післядипломної освіти та професійної підготовки			
<i>5.1. Обов’язкове підвищення кваліфікації</i>			
Вогнева підготовка	Вогнева підготовка	Стрільба, кожні 6 місяців	Вогнева підготовка
<i>5.2. Інша професійна підготовка</i>			
Тренінги з питань кібербезпеки, боротьби з тероризмом, процедур, пов’язаних із Шенгенським простором	Різні типи підготовки на основі потреб поліцейських підрозділів	Тренінги з питань організованої злочинності, кіберзлочинності, протидії розповсюдженню зброї масового знищення, дій у конфліктних ситуаціях, домашнього насильства, безпеки під час масових зібрань із високим рівнем ризику, прав людини тощо	Тренінги з питань дій у небезпечних ситуаціях, дорожнього руху та довкілля, імміграційного контролю, тренінги для керівного складу поліції

Німеччина	Австрія	Латвія	Польща
Університет прикладних наук поліції федеральної землі Бранденбург	Академія безпеки	Коледж державної поліції	Вища школа поліції в м. Щитно
2. Підпорядкування освітніх/навчальних закладів підготовки поліцейських			
Міністерство внутрішніх справ	Міністерство внутрішніх справ	Органи поліції	Міністерство внутрішніх справ
3. Фінансування навчальних закладів підготовки поліцейських			
Міністерство внутрішніх справ	Міністерство внутрішніх справ	Державна поліція	Міністерство внутрішніх справ
4. Програми вищої освіти, які пропонують			
<i>4.1. Вища професійна освіта</i>			
		Вища професійна освіта “Поліцейська служба” (2,5–3 роки)	
<i>4.2. Бакалаврський рівень</i>			
“Поліцейська служба” (3 роки)	“Керівництво в поліції” (3 роки)		“Кримінологія”, “Управління внутрішньою безпекою”
<i>4.3. Магістерський рівень</i>			
	“Управління стратегією та безпекою” (2 роки)		“Управління внутрішньою безпекою”
5. Програми післядипломної освіти та професійної підготовки			
<i>5.1. Обов’язкове підвищення кваліфікації</i>			
Техніка поводження з вогнепальною зброєю та стрільба, кожні 6 місяців	Підвищення кваліфікації (право, перша допомога, вирішення проблем), кожні 2 роки. Активна підготовка (30 годин), щорічно.	Теоретична підготовка (законодавство), спеціальна фізична підготовка та стрільба, кожні 3 роки	Стрільба, кожні 6 місяців
<i>5.2. Інша професійна підготовка</i>			
Тренінги з питань кіберзлочинності, ведення слідства, техніки проведення допиту, правил дорожнього руху, самозахисту, інформаційних технологій, лідерства тощо	Різні типи підготовки на основі потреб поліцейських підрозділів	Програми підвищення кваліфікації (кримінальне розслідування, робота з постраждалими, управління персоналом, ІТ, кіберзлочинність, захист прав дітей тощо)	Тренінги з питань попередження злочинів, дорожнього руху, криміналістики, кримінальних розслідувань, оперативно-розшукової діяльності, ювенальних злочинів, антитерористичної діяльності та управління, домашнього насильства, самозахисту, кіберзлочинності тощо

Таблиця 4.
Особливості підготовки правоохоронців в закладах вищої освіти

ЗВО	Підпорядкування / фінансування	Освітня програма	
		Бакалавр	магістр
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Академія Державної Пенітенціарної служби	Державна Пенітенціарна служба	Правоохоронна діяльність	Правоохоронна діяльність
ДВНЗ “Ужгородський національний університет”	Міністерство освіти і науки України	Правоохоронна діяльність	Правоохоронна діяльність
Державний університет “Житомирська політехніка”	Міністерство освіти і науки України	Правоохоронна діяльність	Правоохоронна діяльність
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ	Міністерство внутрішніх справ України	Правоохоронна діяльність	Правоохоронна діяльність
Донецький державний університет внутрішніх справ	Міністерство внутрішніх справ України	Правоохоронна діяльність	Правоохоронна діяльність
Запорізький національний університет	Міністерство освіти і науки України	X	Правоохоронна діяльність
Західноукраїнський національний університет	Міністерство освіти і науки України	Правоохоронна діяльність Економічна безпека та фінансові розслідування	Правоохоронна діяльність Економічна безпека та фінансові розслідування
Київський інститут інтелектуальної власності та права національного університету “Одеська юридична академія”	Міністерство освіти і науки України	X	Правоохоронна діяльність
Класичний приватний університет	Міністерство освіти і науки України	X	Правоохоронна діяльність
Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка	Міністерство внутрішніх справ України	Правоохоронна діяльність	Правоохоронна діяльність
Львівський державний університет внутрішніх справ	Міністерство внутрішніх справ України	Правоохоронна діяльність Підготовка фахівців для підрозділів превентивної діяльності поліції	Правоохоронна діяльність Підготовка фахівців для підрозділів превентивної діяльності поліції

Продовження табл. 4

1	2	3	4
Міжнародний гуманітарний університет	Приватний заклад вищої освіти. Ліцензія Міністерства освіти і науки України	Правоохоронна діяльність	Правоохоронна діяльність
Національна академія внутрішніх справ	Міністерство внутрішніх справ України	Правоохоронна діяльність	Правоохоронна діяльність
Національний університет водного господарства та природокористування	Міністерство освіти і науки України	X	Правоохоронна діяльність
Національний університет “Запорізька політехніка”	Міністерство освіти і науки України	Правоохоронна діяльність	Правоохоронна діяльність
Національний університет “Одеська юридична академія”	Міністерство освіти і науки України	X	Правоохоронна діяльність
Національний університет “Чернігівська політехніка”	Міністерство освіти і науки України	Правоохоронна діяльність	X
Одеський державний університет внутрішніх справ	Міністерство внутрішніх справ України	Правоохоронна діяльність	Правоохоронна діяльність
ПрАТ “Вищий навчальний заклад “Міжрегіональна академія управління персоналом”	Приватний заклад вищої освіти. Ліцензія Міністерства освіти і науки України	Правоохоронна діяльність	Правоохоронна діяльність
Університет державної фіскальної служби України	Державна фіскальна служба	Правоохоронна діяльність (податкова поліція)	Правоохоронна діяльність (податкова поліція)
Університет митної справи та фінансів	Міністерство освіти і науки України	Правоохоронна діяльність	Правоохоронна діяльність
Харківський національний університет внутрішніх справ	Міністерство внутрішніх справ України	Правоохоронна діяльність	Правоохоронна діяльність
Херсонський державний університет	Міністерство освіти і науки України	X	Правоохоронна діяльність
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова	Міністерство освіти і науки України	X	Правоохоронна діяльність
Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка	Міністерство освіти і науки України	X	Правоохоронна діяльність

Окрім вище зазначених закладів лише на рівні магістратури за спеціальністю 262 “Правоохоронна діяльність” готують наступні заклади вищої освіти: Запорізький національний університет; Київський інститут інтелектуальної власності та права національного університету “Одеська юридична академія”; Класичний приватний університет; Національний університет водного господарства та природокористування; Національний університет “Одеська юридична академія”; Херсонський державний університет; Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова; Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка.

4. Обґрунтовано, що змістовна підготовка правоохоронців за спеціальністю 262 “Правоохоронна діяльність” має здійснюватися за наступними основними складовими:

1) спеціальні фахова підготовка, що стосується організації та реалізації правоохоронної діяльності та безпосередньо професійної діяльності правоохоронців;

2) правова підготовка – підготовка правоохоронців щодо правового регулювання суспільних відносин, запобігання та протидії злочинам; правового регулювання професійної діяльності правоохоронців та правоохоронних органів;

3) психологічна підготовка за напрямками загальної психології, юридичної психології, екстремальної психології.

4) спеціальні фізична підготовка – є обов’язковою компонентною освітніх програм, а їх зміст залежить від компетентностей, що передбачення розробленою освітньо-професійною програмою в закладі вищої освіти;

5) вогнева підготовка – обов’язкова підготовка щодо користування різними видами зброї в різних ситуаціях;

6) інші напрями підготовки (варіативна) залежать від напрямку освітньої програми.

5. Запропоновано освітні програми розробляти за наступними напрямками:

1) за видами злочинів: запобігання та протидії економічній злочинності; запобігання та протидія кіберзлочинам; запобігання та протидія організованій злочинності; запобігання та протидія транскордонній злочинності; запобігання та протидія тероризму та його фінансуванню; запобігання та протидія виробництву та поширенню наркотиків; запобігання та протидія корупції; запобігання та протидія торгівлі людьми; запобігання та протидія дискримінації; запобігання та протидія іншим злочинам;

2) за складовими правоохоронної діяльності: управління правоохоронними органами; оперативно-розшукова робота; кримінальна розвідка; профайлінг; аналітична робота; експертна робота; служба спеціального призначення; інші напрями діяльності правоохоронного органу;

3) за сферами поширення: служба в державних правоохоронних органах; служба в міжнародних поліцейських організаціях; служба в приватних детективних організаціях; служба в приватних кампаніях в сфері безпеки.

Висновки. Таким чином, запропоновані напрями розвитку освітнього механізму формування та реалізації державної політики в сфері правоохоронної діяльності мають комплексний характер, адже передбачають ідентифіковані вихідні положення та організаційно-методологічні положення. Зокрема визначено специфічні риси організації підготовки правоохоронців на первинному рівні, нарівні закладів вищої освіти та післядипломному рівні. За кожним напрямом ідентифіковано суб’єктів реалізації та визначення основні складові змісту освітнього процесу. Запропоновані варіанти формування освітніх програм за спеціальністю 262 “Правоохоронна діяльність”.

Список використаної літератури.

1. Бондаренко В.В. Професійна підготовка працівників патрульної поліції: зміст і перспективні напрями [Текст] : монографія / В.В. Бондаренко. – К. : ФОП Кандиба Т. П., 2018. – 524 с.

2. Даниленко О.Б. Особливості професійної підготовки фахівців правоохоронних органів в навчальних закладах провідних країн НАТО / О.Б. Даниленко // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогіка. – 2015. – Вип. 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2015_5_6

3. Заросило В.О. Реалізація зарубіжного досвіду в процесі трансформації міліції України у Національну поліцію України: адміністративний аспект : монографія / Заросило В.О., О.С. Федченко. – Київ, 2016. – 216 с.

4. Исаков В.М. Проблемы подготовки и переподготовки кадров для системы МВД / В.М. Исаков // Актуальные проблемы совершенствования профессиональной подготовки и переподготовки кадров: сб. материалов Межвузовской научно-практической конференции. – 1998. – Ч. 1. – С. 58-61.

5. Кісіль З.Р. До питання професійної підготовки працівників правоохоронних органів у сучасних умовах: міжнародний досвід / З.П. Кісіль // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2017. – №1. – С. 12-24.

6. Освіта протягом життя: світовий досвід і українська практика: аналітична записка. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/osvita-protyagom-zhittya-svitoviy-dosvid-i-ukrainska-praktika>

7. Охотский Е.В. Служебная карьера / Е.В. Охотский; под общ. ред. Е.В. Охотского. – М.: «Экономика», 1998. – 303 с.

8. Системи освіти та підготовки поліції в регіоні ОБСЄ / Хатія Деканоїдзе, Мадлен Хелашвілі. Київ, 2018. – 164 с.

9. Швець Д.В. Поняття, зміст та функції професійної підготовки поліцейського в Україні / Д.В. Швець // Forum Prava. – 2017. – № (5). – С. 441–446.

References.

1. Bondarenko, V.V. (2018) Profesijna pidgotovka pracivnykiv patrol'noi' policii': zmist i perspektyvni naprjamy [Professional training of patrol police officers: content and perspective directions], FOP Kandyba T.P., Kyiv, Ukraine, 524 p.
2. Danylenko, O.B. (2015) "Features of professional training of law enforcement specialists in educational institutions of leading NATO countries", Visnyk Nacional'noi' akademii' Derzhavnoi' prykordonnoi' sluzhby Ukrainy. Serija: Pedagogika. Vol. 5, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2015_5_6
3. Zarosylo, V.O. and Fedchenko, O.S. (2016) Realizacija zarubizhnogo dosvidu v procesi transformacii' milicii' Ukrainy u Nacional'nu policiju Ukrainy: administratyvnyj aspekt [Implementation of foreign experience in the process of transformation of the Ukrainian police into the National Police of Ukraine: administrative aspect], Kyi'v, Ukraine, 216 p.
4. Isakov, V.M. (1998) "Problems of training and retraining of personnel for the system of the Ministry of Internal Affairs", Aktual'nye problemy sovershenstvovanija professional'noj podgotovki i perepodgotovki kadrov: sb. materialov Mezhvuzovskoj nauchno-prakticheskoi konferencii. Ch. 1, PP. 58-61.
5. Kisil', Z.R. (2017) "On the issue of professional training of law enforcement officers in modern conditions: international experience", Naukovyj visnyk L'vivs'kogo derzhavnogo universytetu vnutrishnih sprav. Vol. 1. PP. 12-24.
6. Osvita protjagom zhyttja: svitovyj dosvid i ukrai'ns'ka praktyka: analitychna zapyska [Lifelong learning: world experience and Ukrainian practice: an analytical note], available at: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/osvita-protyagom-zhittya-svitoviy-dosvid-i-ukrainska-praktika>
7. Ohotskij, E.V. (1998) Sluzhebnaja kar'era [Service career], «Jekonomika» Moscow, Russian, 303 p.
8. Dekanoidze, H., Helashvili, M. (2018) Systemy osvity ta pidgotovky policii' v regioni OBSJe [Police education and training systems in the OSCE region]. Kyi'v, Ukraine, 164 p.
9. Shvec', D.V. (2017) "The concept, content and functions of police training in Ukraine", Forum Prava. Vol. (5). PP. 441-446.

Стаття надійшла до редакції 20.07.2019 р.